

PILAR III 2021

August 2021

INNHold

1	INNLEDNING	3
2	INTERNAL CAPITAL ADEQUACY ASSESSMENT PROCESS (ICAAP)	3
3	KONSERNSTRUKTUR.....	4
4	NÅVÆRENDE KAPITALSITUASJON	5
5	UTVIKLING KAPITALKRAV	6
6	FORVENTEDE ENDRINGER I RAMMEBETINGELSER, FORRETNINGSSTRATEGIER OG PLANER.....	6
7	KAPITALPLAN.....	7
8	RISIKOSTYRING OG INTERN KONTROLL	8
9	KREDITTRISIKO.....	9
10	RESTRISIKO.....	14
11	KONSENTRASJONSRIKIO	14
12	MARKEDSRISIKO	15
13	OPERASJONELL RISIKO.....	16
14	LIKVIDITETSRISIKO	17
15	STRATEGISK OG FORRETNINGSMESSIG RISIKO.....	19
16	SYSTEMRISIKO	20
17	RISIKO KNYTTET TIL PANTSETELSE AV EIENDELER.....	21
18	PENSJONSFORPLIKTELSE.....	21
19	RISIKO KNYTTET TIL UFORSVARIG GJELDSOPPBYGGING.....	22
20	EIRRISIKO.....	22
21	SAMFUNNSANSVAR OG BÆREKRAFT	23
22	KAPITALBEHOVSVURDERING.....	24

1 INNLEDNING

Kapitaldekningsregelverket bygger på de tre såkalte pilarer:

- Pilar 1 omhandler minimumskravene til kapitaldekning
- Pilar 2 omhandler bankenes egne vurderinger av kapitalbehovet samt myndighetenes tilsynsfunksjon
- Pilar 3 omhandler offentliggjøring og kommunikasjon av finansiell informasjon samt beskrivelse av prosessen for vurdering av kapitalbehovet og styringen av de ulike risikoene virksomheten er eksponert for

Bank og finans som bransje de senere årene stått overfor betydelig strammere rammevilkår gjennom implementeringen av CRD IV. Nye regelverk har introdusert en rekke krav som innebærer økte krav til minimumsnivåer for kapitaldekning, strengere krav til kvalitet på tellende kapital, strengere krav til likviditetsbeholdninger og likviditetsstyring samt økte krav til risikostyring.

Årets ICAAP-dokument er utarbeidet på basis av vedtatte økonomiske måltall for perioden 2021 – 2023 i konsernet. I perioden er det lagt opp til en fortsatt god vekst, men som følge av usikkerheten knyttet til langtidseffekten av COVID-19 vil den tilpasses de rådende markedsforholdene.

Årets gjennomgang av kapitalbehovene konkluderer med at konsernet (og datterselskapene) har forsvarlig egenkapital i forhold til gjennomføring av gjeldende strategi og også egenkapital og reserver til å motstå økonomiske tilbakeslag. Pr 31.12.2020 utgjør konsernets totalkapitaldekning (Pilar 1) 23,51 prosent og den rene kjernekapitaldekningen 20,49 prosent. I Landkreditt Bank konsern utgjør totalkapitaldekningen 21,88 prosent og den rene kjernekapitaldekningen 18,76 prosent. Uvektet kjernekapitalandel pr 31.12.2020 utgjorde i Landkreditt konsern 10,05 og i Landkreditt Bank konsern 9,03. Liquidity Coverage Ratio utgjorde 462 i Landkreditt konsern og 391 i Landkreditt Bank konsern. Tilsvarende utgjorde NSFR 153 prosent i Landkreditt Bank konsern.

Solvenskapitaldekningen i Landkreditt Forsikring utgjorde 162,7 prosent og minstekapitaldekningen 271,3 prosent.

Det egendefinerte behovet for ren kjernekapital utgjør pr 31.12.2020 1.979 millioner kroner i Landkreditt konsern. Den rene kjernekapitalen utgjorde på samme tid 3.052 millioner kroner. Konsernet er således godt rustet for videre vekst. Konsernet er også i god stand til å kunne håndtere en betydelig resultatsvikt som følge av en eventuell langvarig generell økonomisk nedgangsperiode.

Pr 31.12.2020 utgjør de formelle minimumskravene til ren kjernekapital 11,0 prosent og totalkapital 14,5 prosent. Det er i kapittel 7 tatt høyde for en økning i den motsyskiske kapitalbufferen med 0,5 prosent i 2022 og ytterligere 0,5 prosent i 2023. Det er også tatt høyde for endringen i systembufferkravet fra 3,0 til 4,5 prosent.

Vi er hovedsakelig eksponert mot følgende risikoer:

- Kredittrisiko
- Restrisiko
- Konsentrasjonsrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko
- Likviditetsrisiko
- Strategisk- og forretningsmessig risiko
- Systemrisiko
- Risiko knyttet til pensjonsforpliktelser
- Risiko knyttet til uforsvarlig gjeldsoppbygging
- Eierrisiko
- Bærekraft og samfunnsansvar

Det er styrets vurdering at styrings- og kontrollrutiner i konsernet

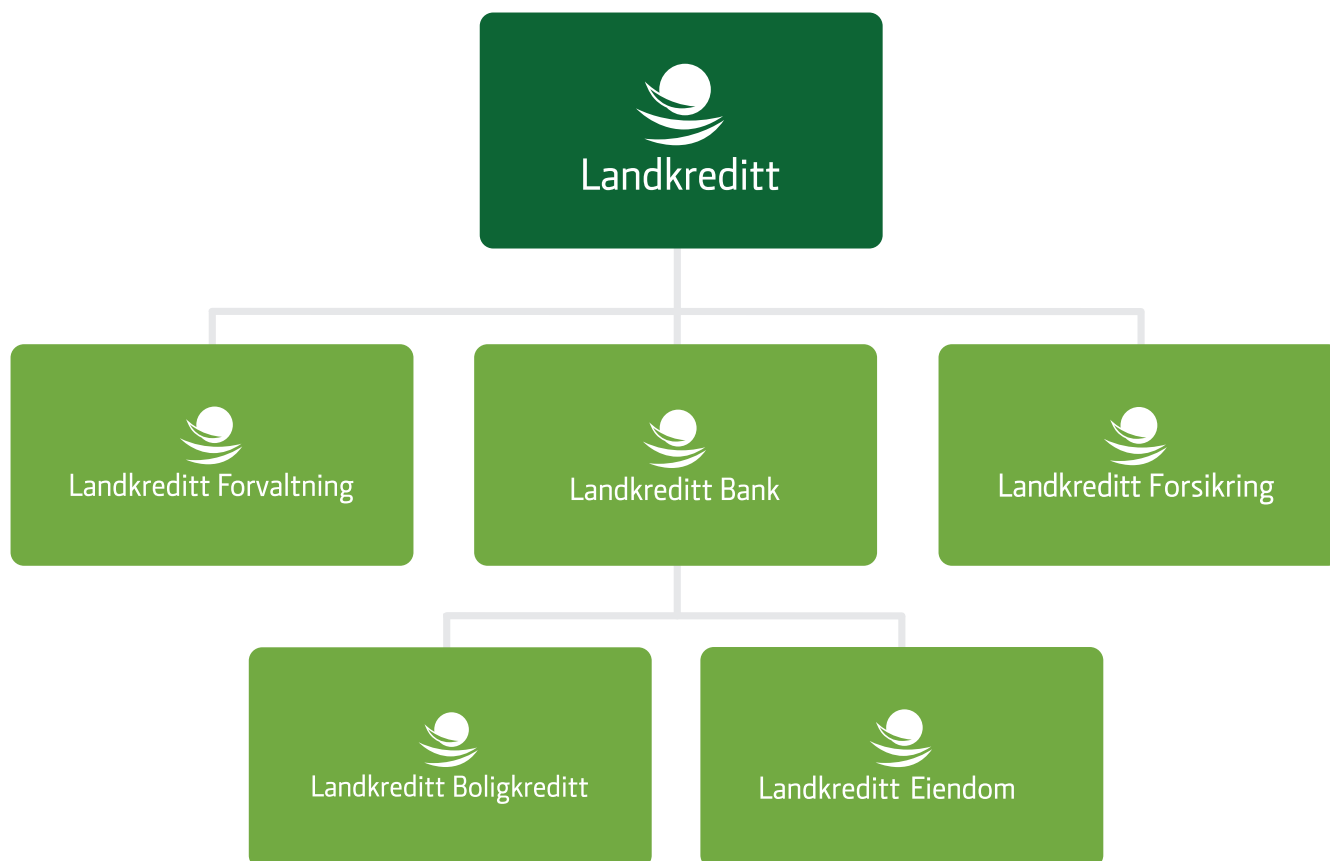
2 INTERNAL CAPITAL ADEQUACY ASSESSMENT PROCESS (ICAAP)

Styret i Landkreditt SA besluttet implementering av regelverket som følger av Basel II, pilar 1 i august 2006 og pilar 2 i mai 2007. Første ICAAP-rapport ble avgitt i august 2007. Det har i alle påfølgende år vært gjennomført omfattende ICAAP-prosesser. Som i foregående år har årets ICAAP-prosess delvis vært gjennomført

i form av flere to-dagers seminarer for styrene og ledergruppen med presentasjoner inklusive konkrete vurderinger, diskusjoner og beslutninger. I prosessen er det benyttet det gjerne både interne og eksterne ressurser.

Pr 31. desember 2020 består Landkredittkonsernet av følgende selskaper:

ORGANISASJONSKART KONSERNET LANDKREDITT

Landkredittkonsernets finansielle posisjon og utvikling må ses i nær sammenheng med strategien om å bidra til bedre økonomi for medlemmene og landbruket generelt, men fremtidig vekst og utvikling skal baseres på tilstrekkelig inntjening. Den samlede virksomheten skal baseres på en sunn økonomisk utvikling som sikrer konsernets formål i et langsiktig perspektiv.

Soliditeten i alle finansforetakene i konsernet skal opprettholdes gjennom godhet i drift som sikrer en god lønnsomhet, basert på en lav risikoprofil. Det er avgitt uttalelse fra morselskapet til Landkreditt Bank om at man over langtidsperioden fram til 2023 ikke planlegger å ta ut utbytte.

KAPITALDEKNING 31.12.2020

MILLIONER KRONER	KONSERN	BANK	KONSERN	BANK	BOLIGKREDITT
Ansvarlig kapital	3.502	3.155	3.016	517	
Kjernekapital	3.251	2.904	2.765	517	
Ren kjernekapital	3.052	2.705	2.566	517	
Innbetalt egenkapital	0	1.380	1.380	350	
Opptjent egenkapital i form av tilbakeholdte resultater	3.145	1.402	1.227	172	
Minoritetsinteresser som kan medregnes i ren kjernekapital	0	0	0	0	
Justeringer i ren kjernekapital knyttet til regulatoriske filtre	-3	-14	-10	-5	
Andre immaterielle eiendeler	-90	-63	-31	0	
Fondsobligasjonskapital	199	199	199	0	
Ansvarlig lånekapital	251	251	251	0	
Samlet beregningsgrunnlag	14.893	14.419	12.772	2.073	
Beregningsgrunnlag for kreditt-, motparts- og forringelsesrisiko	14.088	13.614	12.021	2.016	
Institusjoner	386	388	433	2	
Regionale myndigheter	20	20	20	0	
Foretak	30	30	30	0	
Massemarkedsengasjementer	4.379	4.379	4.379	0	
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	7.856	7.856	5.849	2.014	
Forfalte engasjementer	387	387	387	0	
Obligasjoner med fortrinnsrett	154	154	157	0	
Andeler i verdipapirfond	293	276	276	0	
Egenkapitalposisjoner	471	0	0	0	
Øvrige engasjementer	112	124	490	0	
Beregningsgr. for posisjons-, valuta- og varerisiko	0	0	0	0	
Valuta	0	0	0	0	
Beregningsgrunnlag for operasjonell risiko					
Basismetode	805	805	751	57	
Ren kjernekapitaldekning	20,49	18,76	20,09	24,89	
Kjernekapitaldekning	21,83	20,14	21,65	24,89	
Kapitaldekning	23,51	21,88	23,61	24,89	

Vi er ikke underlagt spesielle eksterne kapitalkrav utover generelle minimumskrav som følger av lover og forskrifter samt Finanstilsynets pilar 2-vedtak. Det foreligger ikke lovmessige hindringer for hurtig

overførsel av ansvarlig kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom morselskap og datterselskaper.

5 UTVIKLING KAPITALKRAV

De formelle minstekravene til kapital har endret seg betydelig i kjølvannet av finanskrisen og den etterfølgende økonomiske krisen. Samtidig tilpasses kravene de rådende markedsforholdene, som for eksempel utfordringene knyttet til COVID-19. Utviklingen de senere årene har vært som følger:

PROSENTER	01.07.2015	01.07.2017	31.12.2018	31.12.2019	01.07.2020	01.07.2021
Minimumskrav	4,50	4,50	4,50	4,50	4,50	4,50
Kapitalbevaringsbuffer	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50
Systemrisikobuffer	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
Sum ren kjernekapital	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00
Hybridkapital	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
Tilleggskapital	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
Sum kapitalkrav	13,50	13,50	13,50	13,50	13,50	13,50
Motsyklisk buffer, ren kjerne	1,00	1,50	2,00	2,50	1,00	1,00
Samlet kapitalkrav	14,50	15,00	15,50	16,00	14,50	14,50

6 FORVENTEDE ENDRINGER I RAMMEBETINGELSER, FORRETNINGSSTRATEGIER OG PLANER

1. januar 2008 ble Landkreditt organisert som finanskonsern etter holdingmodellen med samvirkeforetaket Landkreditt SA (samvirke av låntakere) som konsernspiss. Samvirkeforetakets formål er å bidra til bedret økonomi for sine medlemmer. Det er erkjent at medlemsgrunnlaget til den opprinnelige kredittforeningen ikke er stort nok til å bære kostnadene med en mer omfattende finansvirksomhet. Vi har derfor også rettet vår virksomhet mot privatmarkedet og markedet for små og mellomstore bedrifter tilknyttet landbruket. Produktbredde er delvis etablert gjennom våre datterselskaper for å diversifisere og øke øvrige inntekter. I noen grad baseres økt produktbredde på samarbeid med selskaper utenfor konsernet.

Største del av bankens virksomhet er næringsrelatert med landbruk som dominerende sektor. Denne sektoren har vist at skiftende konjunkturer i svært begrenset grad fører til alvorlige utfordringer med å kunne, eller ville betjene gjeld. Så også under koronapandemien. Innen privatmarkedet har banken i hovedsak rekruttert godt voksne kunder med ordnet økonomi og med geografisk tilhørighet i områder som ventes å bli mindre påvirket av eventuelle fall i økonomien. Økt fokus på bærekraftig utvikling vil sannsynligvis være positivt for norsk landbruk med de naturressursene næringen og andre besitter.

Det forventes ikke endringer i rammevilkårene for Landkreditt som finanskonsern ut over de endringer som vil være generelle for finansbransjen. Konsernet tilpasser seg nye regelverk og har implementert endringer i konsernets strategi slik at nye kapitalkrav og medfølgende behov for økt lønnsomhet oppfylles. Sammenlignet med øvrige mellomstore banker/finanskonsern er vår kapitaldekning god. Det samme gjelder utvikling på enkelte øvrige sammenlignbare nøkkeltall. CRD IV har medført økte minimumskrav til egenkapital og likviditet, samt skjerpede krav til risikostyring. Over tid kan økte krav til ren kjernekapital kun løses gjennom økt inntjening, eventuelt i kombinasjon med redusert vekst. Bankkonsernet har de siste årene blitt tilført mer ren kjernekapital ved at morselskapet i Landkredittkonsernet har frigjort kapital. Det er styrets vurdering at bankkonsernet har lagt et grunnlag for økte skalafordeler gjennom betydelig vekst de siste årene. Dette vil øke konkurransevnen og over tid forbedre konsernets resultater og kapitaldekning. Med de planer som foreligger vil konsernet ha tilstrekkelig ren kjernekapital til å møte alle regulatoriske krav til kapital. Krav til likviditet kan i stor grad tilfredsstilles gjennom høyt fokus på innskuddsdekning.

Parallelt med vekststrategien har vi betydelig fokus på økt digitalisering, automatiserte prosesser og selvbetjente løsninger for våre kunder. Vi skal ha høy effektivitet og være en kostnadseffektiv

aktør for å sikre vår konkurranseevne. Fra 2021 planlegger vi med videre vekst på ca. 5 prosent årlig til og med 2023, men veksten vil tilpasses de rådende markedsforholdene.

I markedet er det stor konkurranse med både nye og mange veletablerte banker. Store endringer i omfang og kompleksitet knyttet til lover, forskrifter og beste praksis gir de større bankene et konkurransefortrinn som medfører skjerpet konkurranse for de små og mellomstore aktørene. Herunder inkluderes CRD IV som stiller økte krav til kompetanse og systemer for risikostyring. Kostnadene og risikoen knyttet til utvikling og anvendelse av IRB-modeller er et annet område. Mer konservative egenkapital- og likviditetskrav med tilhørende lavere avkastning og økte kapitalkrav gir lavere vekst eller krav til økt inntjening for bransjen.

De mindre bankene, inkludert Landkreditt Bank, vil uten tilførsel av kapital måtte fokusere på balansert vekst i forhold til inntjening og risiko. Konkurransen om totalkunden og krav til produktbredde hos kundene vil som følge av dette og for eksempel PSD2 bli enda tydeligere i årene som kommer.

De fleste sparebankene er mindre enn Landkreditt Bank målt etter egenkapital og/eller balanse, men oppveier noe av størrelsesulempen gjennom strategiske samarbeid. Med høye krav til egenkapital

og likviditetsbufferer samt økende krav til rapportering og regelverksoppfølging forventer vi at flere sparebanker vil slå seg sammen. Dette vil fortsatt gi sterke lokale aktører, men kan samtidig påvirke den lokale kundemasse og skape markedsmuligheter for en landsdekkende og aktiv nisjeaktør som Landkreditt. Vi har en strategi der vi i størst mulig grad ønsker å stå på egne ben, men vil søke allianser eller medeiere hvis dette er nødvendig eller rasjonelt.

I bankkonsernet har vi målsatt at vi skal ha en høy innskuddsdekning. Dette reduserer likviditetsrisikoen ved unormale forhold i innlånsmarkedet. Vi skal ha lav/moderat kredittrisiko med mål om en vekst som er tilpasset utviklingen i lønnsomhet og egenkapital. Overordnet vekst er tilstrekkelig inntjening for å opprettholde en god kapitaldekning og porteføljeutvikling med rett risiko. Vår inntjening skal økes gjennom proaktiv kundejobbing for å øke antall total kunder og produktbredde. Vi har en solid kundeportefølje med lave tap. Det er høyt fokus på tiltak og oppfølging for å holde misligholdsnivået lavt. Landkreditt Banks misligholdsandel skal over tid ikke være høyere enn snittet for bransjen.

7 KAPITALPLAN

Landkredittkonsernet sikter mot en ren kjernekapitaldekning som innebærer at konsernet fortsatt vil ha en tilstrekkelig god inntjening og soliditet de kommende årene, samtidig som man skal kunne motstå eventuelle tilbakeslag. Den rene kjernekapitaldekningen pr 31.12.2020 utgjorde 20,49 prosent. Den høye dekningen utgjør et mulighetsrom for å kunne bygge et noe større og mer konkurransedyktig konsern i løpet av de neste årene.

Landkreditt SA er et samvirkeforetak av låntakere. Egenkapitalen på 1,7 milliarder kroner er bygd opp gjennom løpende virksomhet fra 1915. Foretaket er medlemsstyrt, men organiseringen som forening åpner ikke for innhenting av medlemskapital. Omorganisering til andelslag, for på den måten å kunne hente inn medlemskapital, vurderes ikke som aktuelt. Morselskapet baserer seg på at all egenkapital skal være ren kjernekapital, mens det for datterselskapene er anledning til å ta inn andre aksjonærer og å benytte andre former for kjernekapital og tilleggskapital.

I langtidsplanen frem mot 2023 prioriteres datterselskapenes utvikling basert på tilstrekkelig inntjening.

Den rene kjernekapitaldekningen skal til enhver tid minimum tilfredsstille de formelle minimumskravene tillagt pilar 2-kravet fra Finanstilsynet (for tiden 2,8 prosent) samt et internt bufferkrav på 0,5 prosentpoeng. Minimumsnivået vil bli påvirket av de formelle endringene i kravene til den motsykliske kapitalbufferen samt endring i systemrisikobufferen.

Det er styrets oppfatning at de vedtatte interne minimumsnivåene for kapitaldekning representerer et forsvarlig minimumsnivå for

konsernet og de enkelte berørte selskapene. Det er implementert endringer i strategi slik at nye kapitalkrav og medfølgende behov for økt lønnsomhet vil bli oppfylt.

Minimumsnivået for ren kjernekapitaldekning er videre vurdert ut ifra en forventning om at det vil være tilstrekkelig i forhold til potensielle investorer i nye sertifikat- og obligasjonsinnlån, med sikte på å kunne oppnå konkurransedyktige betingelser.

Pr 31.12.2020 utgjorde uvektet kjernekapitalandel 10,05 prosent. Det formelle minstekravet utgjør 5 prosent og det interne minstekravet 6 prosent.

Konsernets hovedstrategi er at soliditeten i alle finansforetakene i konsernet skal opprettholdes gjennom godhet i drift som sikrer årlig positiv inntjening. Det er intensjonen fra morselskapet om at man over langtidsplanperioden fram til og med 2023 ikke planlegger å ta ut utbytte fra Landkreditt Bank eller Landkreditt Forsikring, men at man forventer en oppbygging av egenkapital tilsvarende årsresultatene. Hovedkilden for ren kjernekapital, i et langsiktig perspektiv vil således være egen inntjening. Ved måloppnåelse i Landkreditt Forvaltning vil det være gode muligheter for å kunne ta ut utbytte uten å svekke selskapets videre utvikling.

Det meste av morselskapets likviditet er investert i aksjer i datterselskaper. Morselskapets vesentligste risiko er derfor at deler av kapitalen går tapt gjennom driftsunderskudd i de aktuelle datterselskapene. Med mindre slike underskudd ikke trekker kapitaldekningen under vedtatt minimumsnivå, utløses ingen behov for tiltak på konsolidert nivå. Dersom grensen utfordres, er det først og

fremst angjeldende selskap som må iverksette tiltak. Det vil imidlertid være et potensiale for hjelp fra de øvrige selskapene i konsernet. Dersom avviket fra målsatt nivå skyldes en langvarig situasjon, vil det være styrende for styrken i og valget av korrigerende tiltak både i det aktuelle selskapet og eventuelt også i de andre selskapene i konsernet.

8 RISIKOSTYRING OG INTERN KONTROLL

Finansiell virksomhet innebærer et behov for styring, forvaltning og kontroll av risiko. God risikostyring skal være et strategisk virkemiddel for å øke verdiskapningen i vår virksomhet. God intern kontroll skal bidra til å sikre effektiv drift, kontrollere de mest vesentlige risikoer av betydning for oppnåelse av våre mål, sikre intern og ekstern rapportering av høy kvalitet samt bidra til at alle relevante lover, forskrifter og interne retningslinjer overholdes. Den samlede risikoen tallfestes i form av et kapitalbehov knyttet til alle vesentlige risikoer. Styrene i datterselskaper som er omfattet av kapitalkravregelverket skal tiltre prinsippene dog tilpasset det enkelte selskaps situasjon. Styringsprinsippene vurderes årlig.

Lønnsomheten i virksomheten er blant annet avhengig av evnen til å identifisere, styre og prise risiko som oppstår i forbindelse med finansielle tjenester. Vi har som mål at konsernets virksomhet skal ha en lav risikoprofil. Risikoprofilen vil dog være sterkt påvirket av morselskapets strategiske målsettinger med hensyn til leveranse av finansielle tjenester til landbruket og organisasjonsformen som innebærer at en vesentlig andel av kundene i Landkreditt Bank gjennom sitt pantelån og/eller driftskreditt blir medlemmer og således får innflytelse på virksomhetens målsettinger.

Tilgjengelig kapital prioriteres primært for å kunne ta kreditt- og forsikringsrisiko. Ingen enkelthendelser skal kunne ha vesentlig effekt på konsernets finansielle stilling.

Styret i Landkreditt er konsernets øverste ansvarlige organ for forretningsdriften, inklusive all løpende styring og kontroll. Styret i Landkreditt har ansvar for å påse at konsernet har en egenkapital som er forsvarlig ut ifra risikoen ved og omfanget av virksomheten i konsernet og å påse at kapitalkrav som følger av lover og forskrifter blir overholdt. Innenfor rammer som fastsettes av konsernstyret er styrene i de operative datterselskapene ansvarlige for å etablere hensiktsmessige systemer for risikostyring og intern kontroll. Risikorammer som fastsettes på selskapsnivå skal være konsistente med konsernets overordnede målsettinger.

Styret i Landkreditt skal sikre at det er etablert egne revisjons- og risikoutvalg som skal bestå av tre styremedlemmer samt et godtgjørelsesutvalg bestående av alle styremedlemmer. Revisjons- og risikoutvalgene er forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for konsernstyret med det formål å føre en uavhengig kontroll med konsernets risikoeksponering, finansielle rapportering samt risikostyrings- og kontrollsystemer. Godtgjørelsesutvalget skal, innenfor styrenes ansvarsramme, styrke styrenes oppfølging av belønningspolitikken og den til enhver tid gjeldende godtgjørelsesordning i selskapene i konsernet.

Vi vil i en presset situasjon kunne bedre den rene kjernekapitaldekningen ved å iverksette balansetilpasninger. Det er i gjenopprettingsplanen identifisert en rekke tiltak for å bedre kapitaldekningen og/eller likviditeten.

Risikostyringen og internkontrollen er basert på prinsippet om tre forsvarslinjer. Førstelinjen er representert ved de utøvende driftsfunksjoner som innenfor sine respektive forretnings- og driftsområder har ansvaret for oppnåelsen av de aktuelle strategier og målsettinger for virksomheten. Førstelinjen har ansvaret for at det er etablert og gjennomføres forsvarlig risikostyring og intern kontroll på det enkelte område. Dette inkluderer også ansvaret for etterlevelse av lover og forskrifter, interne retningslinjer samt aktuelle bransjestandarder.

Vårt andrelinjeforsvar omfatter funksjoner for risikostyring og compliance. Andrelinjeforsvaret støtter førstelinjeforsvaret i etablering og gjennomføring av risikostyring og intern kontroll gjennom informasjons-, rådgivnings- og kontrollaktiviteter.

Vi har en risikokontrollfunksjon som skal sikre etterlevelse av strategi og retningslinjer for risikotaking i organisasjonen. Risikokontrollfunksjonen og utvikling av risikostyringsverktøy er organisert i en egen enhet som er uavhengig av de enheter som utøver forretningsvirksomheten. Funksjonens leder rapporterer direkte til konsernsjef og har adgang til å rapportere direkte til styret ved behov. Risikostyringsfunksjonens leder kan kun sies opp med styrets samtykke.

Landkreditt har en compliancefunksjon som identifiserer og vurderer etterlevelse av lover, forskrifter, interne retningslinjer og bransjestandarder.

Det foreligger retningslinjer, prosesser og planer for begge disse funksjonene. Risikokontroll- og compliancefunksjonene kan integreres i andre funksjoner så lenge det er tilrettelagt for nødvendig uavhengighet og ressursbruk til disse oppgavene.

Retningslinjene for risikokontrollfunksjonen og compliancefunksjonen fastsettes av styret i Landkreditt SA og hvert enkelt selskap i konsernet.

Internrevisjonen inngår sammen med styret som en del av tredje- linjeforsvaret.

Styret i Landkreditt og det enkelte selskap i konsernet gjennomgår årlig konsernets viktigste risikoområder og interne kontroll. Gjennomgangen har som målsetting å få dokumentert kvaliteten på arbeidet i de viktigste risikoområdene samt svakheter og forbedringsbehov i disse. Gjennomgangen skal sikre at endringer i risikobildet identifiseres slik at nødvendige forbedringstiltak iverksettes.

Konsernsjefen har ansvar for å iverksette risikostyring som bidrar til å oppfylle de målene styret i Landkreditt setter for konsernets virksomhet, herunder effektive styringssystemer og intern kontroll.

Ledelsen og styret for det enkelte selskap i konsernet skal sørge for å ha kunnskap om alle vesentlige risikoer innenfor eget ansvarsområde, slik at dette kan forvaltes på en økonomisk og administrativt ansvarlig måte. Konsernsjefen gir nærmere retningslinjer for gjennomføringen av overordnet strategi.

Alle områder i konsernet skal foreta en årlig risikogjennomgang som omfatter:

- risikovurderinger
- etablerte kontrolltiltak
- vurdering av egen etterlevelse av eksternt og internt regelverk
- planlagte forbedringstiltak
- faktisk gjennomføring av den etablerte internkontrollen

Rapporteringen skjer på selskapsnivå og danner grunnlaget for konsernsjefens rapport til styret i Landkreditt SA. Rapporteringen gjennomføres årlig.

Til hvert månedlige styremøte utarbeider risikokontrollenheten en risikorapport som dekker de mest vesentlige risikoområdene i konsernet og rapporterer eventuelle brudd på styrevedtatte rammer.

Uavhengig og effektiv revisjon bidrar til hensiktsmessig intern kontroll og pålitelighet i den finansielle rapporteringen. Internrevisor har sin instruks fra styret i Landkreditt SA som også godkjenner internrevisors årlige planer og budsjetter. Resultatene av revisjonsaktivitetene rapporteres løpende til styrene i relevante selskaper, styret i Landkreditt og den operative ledelsen.

9 KREDITTRISIKO

Kredittrisiko er definert som risikoen for tap fordi debitor/motpart ikke er i stand til å oppfylle sine forpliktelser.

Vi benytter standardmetoden for beregning av det regulatoriske kapitalkravet.

Utlånsporteføljene består i hovedsak av utlån sikret i realpant og med en forsiktig belåningsgradsprofil. 67 prosent av boliglånporteføljen har en belåningsgrad innenfor 60 prosent og 96 prosent innenfor 80 prosent. 89 prosent av landbruksporteføljen er lån med pant i landbrukseiendom hvor av 93 prosent er belånt innenfor 80 prosent.

En lav risikoprofil skal også kjennetegne alle deler av bankens øvrige virksomhet. Ulike former for tap skal over tid plassere Landkreditt Bank bedre enn middel av norske banker.

Utlån til boligformål styres etter risikorammer og retningslinjer for kredittgivning nedfelt i bankens kredittretningslinje, herunder krav til betjeningsevne, grenser for belåningsgrad, avvikshåndtering og rapportering som er innenfor retningslinjer gitt i rundskriv fra Finanstilsynet «Retningslinjer for forsvarlig utlånspraksis for lån til boligformål».

Utlån til næringsformål, som i hovedsak gis med pant i eiendom, har i utgangspunktet samme regler nedfelt i bankens kredittretningslinjer, men her vil tekniske verdier ved en nyinvestering kunne overstige realverdien vesentlig (den markedsverdi man over tid kan forvente å oppnå). Her vil derfor trygghet for langsiktig inntjening, uavhengig av eierskifter, være et vesentlig element i risikovurderingen.

Banken yter kun unntaksvis store lån, det vil si lån som er større enn 10 prosent av bankens ansvarlige kapital.

Landkreditt Bank forvalter og kredittbehandler alle boliglån som gis av Landkreditt Boligkreditt. Gjeldende kredittrammer, herunder risikoeksponering er gitt for begge selskaper under ett.

Landkreditt Bank har en portefølje av rentebærende verdipapirer og rentefond. Porteføljen fungerer i hovedsak som en likviditetsbuffer med en lav til moderat samlet risikoprofil.

Landkreditt har en tapshistorikk sett over flere år, som fremviser svært lave tap. Dette gjelder så vel utlån til privatmarkedet som utlån til næringsformål (i hovedsak primærlandbruket).

Bankens kredittretningslinjer og rutiner for håndtering av kredittgivning ligger beskrevet på vårt intranett, enkelt tilgjengelig for alle ansatte. Det foretas interne stikkprøvekontroller av etterlevelse av retningslinjene, hvor det hvert kvartal trekkes ut et visst antall kredittsaker. I tillegg gjennomfører internrevisjonen med jevne mellomrom også oppfølging av dette området. Med bakgrunn i retningslinjene, måltall og årlig risikoanalyse foretas oppfølging og rapportering til ledelse og styret vedrørende utvikling av rentemarginer, volumutvikling i ulike segmenter og mislighold månedlig.

Landkreditt Bank har historisk hatt et forholdsvis høyt misligholdsnivå innenfor landbruk. Tiltak ble iverksatt i 2010 for å reversere utviklingen. Andel netto mislighold over 90 dager i prosent av brutto utlån er redusert fra 2,76 prosent til 0,44 prosent for Landkreditt Bank og Landkreditt Boligkreditt sett under ett i samme periode.

TABELL 3 UTLÅN TIL KUNDER - SPESIFIKASJON INNEN BELÅNINGSGRADER PR 31.12.2020

LANDBRUKSKUNDER	PROSENT-ANDEL	BRUTTO BALANSEFØRT	POSTER UTENOM BALANSEN
0 % - 40 %	18,0	2.689	800
40 % - 60 %	37,0	5.526	848
60 % - 80 %	37,1	5.540	492
80 % - 90 %	5,6	830	58
90 % - 100 %	1,4	216	20
> 100 %	0,8	118	20
Sum landbrukskunder, utlån sikret med pant i fast eiendom	100,0	14.919	2.238
Utlån med pant i annen sikkerhet	0,9	131	197
Lånetilsagn/finansieringsbevis, sikret	0,0	0	306
Garantier	0,0	0	6
Sum utlån landbrukskunder sikret med pant	99,9	15.050	2.747
Utlån uten sikkerhet	0,1	21	1
Totale utlån landbrukskunder	100,0	15.071	2.748

NÆRINGSLIVSKUNDER	PROSENT-ANDEL	BRUTTO BALANSEFØRT	POSTER UTENOM BALANSEN
0 % - 40 %	34,5	153	39
40 % - 60 %	26,6	118	33
60 % - 80 %	35,0	155	10
80 % - 90 %	0,5	2	0
90 % - 100 %	0,0	0	0
> 100 %	3,4	15	1
Sum næringslivskunder, utlån sikret med pant i fast eiendom	100,0	443	83
Utlån med pant i annen sikkerhet	0,2	1	4
Lånetilsagn/finansieringsbevis, sikret	0,0	0	11
Garantier	0,0	0	7
Sum utlån næringslivskunder sikret med pant	99,8	444	105
Utlån uten sikkerhet	0,2	1	34
Totale utlån næringslivskunder	100,0	445	139

PRIVATMARKEDSKUNDER	PROSENT-ANDEL	BRUTTO BALANSEFØRT	POSTER UTENOM BALANSEN
0 % - 40 %	21,6	2.381	402
40 % - 60 %	43,8	4.832	706
60 % - 80 %	30,5	3.366	205
80 % - 90 %	3,5	383	1
90 % - 100 %	0,5	58	1
> 100 %	0,1	10	1
Sum privatmarkeds kunder, utlån sikret med pant i fast eiendom	100,0	11.030	1.316
Lånetilsagn/finansieringsbevis, sikret	0,0	0	70
Garantier	0,0	0	1
Sum utlån privatmarked sikret med pant	99,9	11.030	1.387
Utlån uten sikkerhet	0,1	6	1
Totale utlån privatmarked	100,0	11.036	1.388

UTLÅN TIL KUNDER FORDELT PÅ SEKTOR/NÆRING 2020

MILLIONER KRONER	BRUTTO UTLÅN	POTENSIELL EKSPONERING	NED- SKRIVNINGER
Privatmarkedskunder	11.036	1.319	25
Næringslivskunder	15.515	2.569	66
Sum	26.551	3.888	91
Landbruk	15.071	2.441	57
Industri	20	4	0
Bygg og anlegg, kraft, vannforsyning	104	18	6
Varehandel, hotell- og restaurantdrift	53	25	0
Eiendomsdrift	182	28	2
Tjenesteytende næringer	85	53	1
Sum næringslivskunder	15.515	2.569	66

ENDRING I TAPSAVSETNINGER

	TRINN1 Klassifisering ved første gangs balansering og friske lån overføring	TRINN2 Vesentlig økning i kredittrisiko siden førstegangs balanse- og objektive bevis på tap	TRINN3 Vesentlig økning i kredittrisiko siden første gangs balanseoverføring	TOTALT
Millioner kroner	Forventet tap over 12 mnd	Forventet tap over levetiden til instrumentet	Forventet tap over levetiden til instrumentet	
Tapavsetning pr. 1.1.2020	17	7	51	75
Endring i måling og forventet tap knyttet til overføring mellom trinnene:				
Overført til trinn 1	1	-1	0	0
Overført til trinn 2	-1	1	0	0
Overført til trinn 3	0	0	0	0
Netto overført	0	0	0	0
Netto endring på finansielle eiendeler som ikke er fraregnet	-2	1	11	11
Nye finansielle eiendeler utstedt eller kjøpt	4	1	1	6
Finansielle eiendeler som er fraregnet i perioden	-3	-1	-6	-11
Konstaterte tap	0	0	1	1
Inngått på tidligere konstaterte tap	0	0	-1	-1
Endringer i model/risikoparametere	0	0	0	0
Andre justeringer	0	0	0	5
Tapsavsetninger pr. 31.12.20	16	8	57	87
Herav:				
Tapsavsetning på utlån til amortisert kost	9	7	42	59
Tapsavsetning på utlån til virkelig verdi over utvidet resultat	7	1	15	23
Tapsavsetning garantier og ubenyttede rammer/kreditter 01.01.2020				
	2	1	0	3
Tapsavsetning garantier og ubenyttede rammer/kreditter 31.12.2020				
	3	1	0	4
Periodens endring tapsavsetning garantier og ubenyttede rammer	1	0	0	1
Periodens tap på utlån				15

PRIVATMARKEDET

Utlån til privatmarkedet består i hovedsak av boliglån sikret med pant i verdien på boligen. Brutto utlån til personmarkedet utgjør pr. 31.12.2020 11.036 millioner kroner. I tillegg kommer ubenyttet boligkredittramme på 1.319 millioner kroner. Av totale boliglån er 96 prosent sikret innenfor 80 prosent av forsvarlig verdigrunnlag, herunder 67 prosent innenfor 60 prosent av forsvarlig verdigrunnlag. Siden banken startet opp i 2002, har det vært minimale tap på utlån til bolig. Av den totale boliglånseksponeringen er 78 prosent gitt med pant i boliger beliggende i geografisk område rundt Oslofjorden. Volum, omløpshastighet og volatilitet vurderes i dette området å representere den beste risiko for boliglån i Norge. Det vektlegges i kredittgivingen, i tillegg til sikkerhet, lånesøkers betjeningsevne og betalingsvilje. Det legges til grunn at kunden skal tåle en renteøkning på minimum 5 prosent.

NÆRINGSBLIV

Vi retter i hovedsak vår virksomhet mot norsk landbruk og andre små- og mellomstore bedrifter med landbruks- eller bygderelasjon. Viktigste bransjer er, i tillegg til landbruk og landbruksrelatert virksomhet, entreprenører, industri, småkraftverk og eiendom.

Bankens eksponering mot landbruksmarkedet er i hovedsak i områder hvor prisene på konsesjonspliktige landbrukseiendommer med god beliggenhet har steget de siste årene. Større vekt på beliggenhet og økt aksept av høyere boligverdier, med en markedsstilpasset verdsetting, har vært med på å gi høyere pris på eiendommer med god beliggenhet. Boligverdien utgjør i gjennomsnitt 1/3 av godkjent verdigrunnlag. Det er vår vurdering at belånte panteverdier på medlemslånene ikke er utsatt for vesentlig risiko for verdifall. I henhold til landbruksbarometeret 2021 svarer 18 prosent av bøndene at landbruk står for mer enn 75 prosent av inntektene, 33 prosent svarer at landbruk står for mer enn halvparten av inntektene og 42 prosent har mindre enn 25 prosent av inntektene sine fra gården. 55 prosent av bøndene svarer at de har «andre tilleggsinntekter fra gården utover tradisjonell landbruksproduksjon». Andel bønder med inntekt utenfor gården varierer betydelig med type produksjon. Vesentlig leiekjøring, snøbrøyting, skog og utleie av bolighus, driftsbygning, areal eller bortfeste av tomter. Bondens inntekter er således varierte og demper risiko for utfordringer med betjening av renter/gjeld. Dette gjør kundene mindre sårbare i forhold til å tåle eventuelle svingninger i næringsinntektene. Tap på utlån til landbrukskunder har alltid vært lave, noe som viser god betalingsvilje hos låntakerne. At låntager oftest også benytter eiendommen som bolig og at den har gått i arv gjennom flere generasjoner, er med på å styrke betalingsviljen. Det legges videre til grunn at kunden skal tåle en renteøkning på minimum 5 prosent i tillegg til dagens rentenivå.

Porteføljen er etter styrets vurdering robust i forhold til en konjunkturedgang og det ligger ingen signaler i porteføljen eller endring i rammevilkår som tilsier systematiske tap.

93 prosent av landbruksporteføljen ligger innenfor en belåningsgrad på 80 prosent. 83 prosent av primærlandbruksporteføljen er lokalisert i områder som er å anse som de mest solide landbruksområdene, herunder sentrale Østlandet, Rogaland og Trøndelag. Utviklingen i trekket på driftskreditten, som er bondens finansiering av daglig drift, er tilnærmet uendret de siste tre årene, og disponibel likviditet (innskudd) på samme produkt har i store deler av

2020/2021 ligget over 2018/2019 som hadde krevende vær og svakere avlinger/fôrtilgang. Det foreligger ingen generell svekkelse av porteføljens betjeningsevne eller sikkerhetsverdier som tilsier et verdifall i porteføljen. Det foreligger etter vår vurdering betryggende sikkerhet for alle engasjementene med pant i landbrukseiendom. Alle engasjement med restanser eldre enn 30 dager er hver for seg gjenstand for kvartalsvis gjennomgang og vurderinger for å avdekke om det eventuelt foreligger underdekning i forhold til verdivurderte sikkerheter. På engasjementer hvor det foreligger slik usikkerhet blir underdekning tapsavsatt. Behovet for en nedskrivning vil være til stede dersom det avdekkes generell svikt i betjeningsevne i porteføljen og det samtidig foreligger en sannsynlig risiko for at det kan oppstå underdekning ved realisering av panteverdiene som ligger til grunn som sikkerhet for denne porteføljen. Utlånsporteføljen blir verdsatt i henhold til regelverket for IFRS 9 og underlagt IFRS 9 modellnedskrivning. Om et verdifall skulle oppstå som følge av en vesentlig landbrukspolitisk omlegging, er det vår vurdering at landbruksporteføljen med en forsiktig belåningsgrad, 93 prosent av pantelånene innenfor 80 prosent, en sentral geografisk beliggenhet og en detaljert kvartalsvis individuell gjennomgang, ikke vil medføre økt tapsrisiko.

Lån til øvrig næringsliv er, i tillegg til landbrukskunder med annen næringsvirksomhet utover gårdsbruk, lån til små og mellomstore bedrifter innen blant annet kraftverk, eiendom, industri og entreprenørvirksomhet. Også øvrige næringsengasjementer risikoklassifiseres basert på en analyse av drift, likviditet og soliditet, i tillegg til sikkerhet. Med bakgrunn i den forsiktighet som legges til grunn ved krav til sikkerhet, vurderes risikoeksponeringen på utlån til bedriftsmarkedet som lav.

Landkreditt Bank yter bare unntaksvis store lån og summen av store engasjementer skal maksimalt utgjøre 50 prosent av bankens ansvarlige kapital.

Det gjøres målinger av porteføljen i Landkreditt Bank etter type landbruksproduksjon og det foretas vurderinger av produksjonens følsomhet for endringer i handelspolitikk, landbrukspolitikk eller lokal praktisering av nasjonale regler.

FINANSINSTITUSJONER

Vi skal ha en lav risikoprofil i forhold til innskudd i andre finansinstitusjoner. Datterselskapene, med unntak av Landkreditt Bank (og til dels Landkreditt Boligkreditt og Landkreditt Forvaltning) har sine innskudd hovedsakelig i Landkreditt Bank. Landkreditt Bank har etablert maksimumsrammer knyttet til innskudd i andre banker. Rammen tar utgangspunkt i at motpart skal ha en offisiell rating som er A- eller bedre.

Vi har ikke fastsatt maksimale rammer med hensyn til innskudd i Norges Bank. Landkreditt Bank har imidlertid en kvote på 72 millioner kroner. Alle innskudd ut over dette forrentes p.t. til en negativ rente. Dette medfører at det sjeldent vil stå store innskudd i Norges Bank.

Pr 31.12.2020 hadde Landkreditt Bank 71 millioner kroner (70 millioner kroner pr 31.12.2019) i innskudd i Norges Bank. I tillegg hadde bankkonsernet 1.323 millioner kroner (1.133 millioner kroner) i innskudd i andre banker. Landkreditt Bank har i tillegg en trekkrettighet i annen bank på 250 millioner kroner. Innskuddenes

størrelse vil variere i løpet av et driftsår som følge av daglige og sesongmessige svingninger.

INVESTERINGER I CERTIFIKATER, OBLIGASJONER OG LIGNENDE

De ulike selskapene i konsernet har som policy at kredittrisikoen knyttet til investeringer i verdipapirer skal være lav. Konsernstyret, med tilslutning fra de øvrige styrene i bankkonsernet, har vedtatte rammer for investeringer i rentebærende verdipapirer. Rammene justeres periodisk, minimum årlig. Rammene for investeringer i rentebærende verdipapirer tilpasses fortløpende utviklingen i virksomheten og krav til likviditetsstyring. I etterkant av finanskrisen er den samlede rammen økt. Videre har det vært gjennomført en nedvekting i obligasjoner utstedt av andre banker til fordel for obligasjoner

med fortrinnsrett og verdipapirer som kvalifiserer som nivå 1 likvide aktiva. Nedvektingen til fordel for aktiva som tilfredsstiller nye likviditetsstyringskrav (LCR) innebærer lavere forventet avkastning på porteføljen. Dette er i et begrenset omfang søkt motvirket ved at rammene for investeringer i høyrenteobligasjoner og fondsobligasjoner er økt.

Pr 31.12.2020 utgjorde den samlede porteføljen 2.604 millioner kroner (2.420 millioner kroner pr 31.12.2019). Porteføljens størrelse vil svinge noe gjennom kalenderåret som følge av at bankens likviditet i stor grad påvirkes av landbrukets likviditet. Sistnevnte er normalt på sitt høyeste etter utbetaling av driftstøtte medio februar hvert år.

LIKVIDITET BALANSE MILLIONER KRONER

31.12.2020

Innskudd i sentralbanker	71
Verdipapirer utstedt av det offentlige	874
Andre verdipapirer godkjent for deponering i Norges Bank	1.537
Andre rentebærende verdipapirer ikke godkjent for deponering	842
Omsettelige aksjer og andeler	79
Innskudd i andre banker enn sentralbanker	1.175
Sum	4.578

Styrene i de aktuelle selskapene mottar til hvert styremøte oversikter med hensyn til utviklingen i porteføljenes størrelse og avkastning. Videre mottar styrene kvartalsvis detaljerte oversikter med hensyn til porteføljenes sammensetning samt en uavhengig rapportering i forhold til overholdelse av rammer.

MOTPARTS-/OPPGJØRSRISIKO

Motparts-/oppgjørslisiko oppstår primært i forbindelse med transaksjoner knyttet til rentebytteavtaler knyttet til obligasjonsinnlån i Landkreditt Bank. Motivene for avtalene er reduksjon av renterisi-

ko mellom innlån og utlån. Det foreligger ingen rammer for å gjøre rentebytteavtaler eller andre derivater ut over rentesikring mellom innlån og utlån. Den vedtatte rammen tar utgangspunkt i at motpart skal ha en offisiell rating som er A- eller bedre.

I takt med innfrielse av obligasjonslån og økt innskuddsdekning er omfanget av rentebytteavtaler redusert de siste årene. Ingen selskaper i konsernet har inngått rentebytteavtaler pr 31.12.2020.

10 RESTRISIKO

Restrisiko er definert som risikoen for at sikkerheter det tas hensyn til ved fastsettelse av kapitalkrav for kredittrisiko, er mindre effektive enn forventet.

Utlån til privatmarkedet sikret med pant innenfor 80 prosent av verdien på boligen utgjør 96 prosent av totale boliglån. Hertil kommer også en ubenyttet boligkredittramme hvorav 99,6 prosent er sikret innenfor 80 prosent av verdien på boligen. Boliglån med ubetalte terminer eldre enn 30 dager (mislighold) utgjør 0,49 prosent.

I følge Eiendom Norge pr april 2021 steg prisene de siste 12 månedene med 12,2 prosent på landsbasis. Oslo var sterkest med 15,7 prosent og Tromsø svakest med 7,3 prosent. Omløpshastigheten var 39 dager og antall solgte boliger er på et høyere nivå enn samme periode i 2020. Imidlertid er bildet mer balansert våren 2021 med en fallende tendens. Utvikling i byggeaktiviteten av boliger har tatt seg betydelig opp etter en svak periode vår/sommer 2020.

Et verdifall i størrelsesorden 20 prosent vil medføre at deler av, eller en større andel av boliglånet vektes opp fra 35 prosent til 75 prosent.

35 prosent vektet utlånsvolum til næringskunder representerer andelen boligverdi av sikkerheter i landbrukseiendommer. Denne utgjør i gjennomsnittet 1/3 av verdien av en landbrukseiendom. Boligandelen av pantesikkerheten for et låneengasjement som er sikret med pant i en landbrukseiendom øker således med nedbetalingen. Dette medfører at 54 prosent av trukket utlånsvolum til næringskundene er pantesikret i bolig innenfor 80 prosent. Et verdifall på landbrukseiendommer vil i mindre grad påvirke boligverdien i eiendommene. Dette vil særlig gjelde eiendommer i sentrale områder hvor Landkreditt Bank er eksponert med en forholdsvis stor andel av sine engasjementer. Et verdifall vil være knyttet til redusert verdi i næringsgrunnlaget tilhørende den enkelte landbrukseiendom. Vi har imidlertid valgt å beregne et tilsvarende 20 prosent verdifall på boligdelen av pantesikkerheten som ligger til grunn som sikkerhet for låneengasjementene. Dette medfører imidlertid ingen endring av vektning av boligdelen av landbrukslånene da utlånene er innenfor 75 prosent av verdifallert sikkerhet. Med bakgrunn i et scenario med et verdifall på 20 prosent på boligeiendommer, er avsetningsbehovet for restrisiko beregnet til å utgjøre et beskjedent beløp.

11 KONSENTRASJONSRIKISIKO

Konsentrasjonsrisiko er definert som risikoen for at kapitalbehovet beregnet under kredittrisiko ikke er tilstrekkelig på grunn av svake eller manglende diversifiseringseffekter fordi hele eller deler av porteføljen er konsentrert mot visse geografiske områder, bransjer, kunder, kundegrupper, produkter eller lignende.

BRANSJEMESSIG KONSENTRASJONSRIKISIKO

Landbruksnæringen har historisk tilpasset seg de rammebetingelser som skiftende politiske styrer har vedtatt. Ønsket om å drive familiegården, bidra til en bærekraftig utvikling av landbruket og å produsere mat for det norske markedet står sterkt. Dette er rotfestede verdier som ikke endres med skiftende regjeringer. Det vil også i framtiden være landbruk i Norge, ikke minst fordi forventet utvikling i verdens befolkning vil gjøre det nødvendig med matproduksjon der det er vekstvilkår for dette. Næringen er derfor mindre konjunkturfølsom enn andre næringer, noe som er med på å redusere risikoen for tap. Strukturen kan dog bli endret avhengig av utviklingen i økonomi, konkurranse og rammevilkår for de ulike produksjonsretninger.

Det er en tendens mot færre og større enheter som investerer betydelig i landbruket. Vi vurderer store/komplekse engasjementer forsiktig.

Vi har i dag ingen egen modell som kan gi en tilstrekkelig kvalifisert beregning av tap som følge av risikomessig samvariasjon. Vi har derfor valgt å benytte Finanstilsynets beregningsmetodikk for å kvantifisere konsentrasjon mot enkelt næringer. Beregningen er gjort på kundenes totale eksponering og på konsernnivå. Som følge av at Landkreditt Bank sitt fundament er å skaffe finansiering til norsk landbruk, ligger det i sakens natur at en slik beregning avdekker en betydelig bransje-

konsentrasjon. Landbruket i Norge er godt diversifisert i ulike produksjoner med ulik risiko for pris og volumsvingninger. Kjøttproduksjon 38 prosent representerer størst totalinntekter inklusive tilskudd, melk 28 prosent, hagebruk 15 prosent og korn 10 prosent. Innenfor kjøttproduksjon er det god risikodiversifisering med ulike svingninger innenfor storfe (40 prosent), svin (32 prosent), fjørfe (18 prosent) og småfe (9 prosent). En stor overvekt av norske bønder driver med mer enn en produksjon og har således en god risikospredning i driften. Tapsrisiko i landbruksporteføljen gjelder stort sett kunder med låneengasjement over 9 millioner kroner tilsvarende 346 av bankens landbrukskunder. 75–80 prosent av disse kundene driver med mer enn en produksjon. Kredittrisiko i landbruksporteføljen er derfor godt diversifisert. I tillegg til lønnet arbeid oppgir 55 prosent av bøndene å ha tilleggssnæring på gården, vesentlig leiekjøring, snøbrøyting, skog og utleie av bolighus, driftsbygning, areal eller bortfeste av tomter. Det er en voksende andel bønder hvor begge ektefeller/samboere har lønnet arbeid utenfor gården og hvor inntekt fra gården utgjør en stadig mindre andel av familiens totale inntekt. Dette gjør at det for en betydelig andel av landbruksporteføljen er liten forskjell mellom næringslån/landbrukslån og boliglån i betjeningsrisiko.

I 2016 ble konsesjonsgrensen for landbrukseiendommer økt fra 2,5 millioner til 3,5 millioner kroner. For eiendommer med «boligpreg» vil en markedsverdi være positivt sammenlignet med konsesjonspris hvor kontantstrøm fra landbruksdrift legges til grunn. Høy kompetanse innen landbruk defineres som et av våre viktigste konkurransefortrinn. Vi har spesialiserte långivere som ivaretar bransjeekspertise som er med på å redusere risikoen for tap i porteføljen. For å overvåke risikoen i porteføljen foretas oppfølging av og analyser av kreditteksponeringen

mot de ulike produksjonene. Dette gjør oss i stand til å overvåke både total eksponering og hvilke kunder som er eksponert mot ulike produksjoner. Våre landbrukskunder produserer ca. 20 ulike landbruksprodukter og i ca. 300 ulike kombinasjoner og som vi i analysene skalerer ned til 9 hovedproduksjoner. Analysene gjør oss også i stand til å selektre hvilke av kundene som er ensidig produksjonskonsentrert og risikofordele denne gruppen som gjelder 20-25 prosent av produsentene. Dette gjør at vi ved negative endringer av markedsmessig eller landbrukspolitisk karakter kan bidra til å redusere risikoen for tap.

Det er vår vurdering at landbruksnæringen er mindre konjunkturfølsom enn andre bransjer, etter som næringen er politisk styrt ut ifra sterke hensyn til forbrukerinteresser, samfunnsmessig kontroll og beredskap. Bransjen er dermed mer utsatt for endringer knyttet til politiske beslutninger og ikke markedskonjunkturer.

GEOGRAFISK KONSENTRASJONSRISIKO

Vi ønsker innen landbruksområdet å ha en viss spredning over hele landet, men prioriterer markedsposisjon og de største engasjementene i de fylkene som har størst andel av landbruket. Dette faller sammen med sentrale deler av landet der prisene for landbrukseiendommer erfaringsmessig historisk har vært stigende.

Innen privatmarkedet ønsker banken primært å dekke segmenter med lav til lav/middels risiko. Bankens skal vise aktsomhet i områder med lav omsetningshastighet av boliger. Eiendomsverdi skal benyttes og score for usikkerhetsklasse (omsetningshastighet i området) og objektrisiko (antatt dekning ved et eventuelt tvangssalg) skal hensyntas. Av den totale boliglånseksponeringen er 78 prosent gitt med pant i boliger i et geografisk område rundt Oslofjorden, herav 62 prosent i Oslo og Akershus. I dette området har bankens kunderådgivere høyest kompetanse innen boligmarkedet og omløpshastigheten er normalt høy.

Vi har som ambisjon å øke markedsandelen innen landbruk og i gjennomsnitt for alle produksjoner for landet som helhet. I enkelte kommuner har vi 35-40 prosent markedsandel. Dette gjelder sentrale områder og vurderes ikke å representere en konsentrasjonsrisiko.

Som omtalt har vi noe varierende markedsandeler både målt etter geografi og produksjoner. I forhold til engasjementsstørrelser og de krav til sikkerhet og betjeningsevne som stilles ved vurdering av det enkelte engasjement, anses det ikke å foreligge geografisk risiko i porteføljen. Dette bekreftes også av vår tapshistorikk, som ikke har noen geografisk overrepresentasjon.

12 MARKEDSRISIKO

Markedsrisiko er risiko for økonomiske tap som følge av endringer i markedsvariabler som for eksempel renter, valuta og finansielle instrumenter. Markedsrisiko er hovedsakelig knyttet til investeringer i verdipapirer. Investeringene er integrert i likviditetsstyringen, delvis motivert ut i fra krav til tilgjengelig likviditet og dels til forventninger til avkastning på ledig likviditet. Ved beregningene av minstekrav til egenkapital er det lagt til grunn Finanstilsynets 2 moduler for evaluering av markedsrisiko og evaluering av styring og kontroll.

VALUTARISIKO

Valutarisiko er definert som risiko for tap på grunn av ugunstige endringer i valutakurser. Landkreditt tar normalt ikke valutarisiko. Unntaket er knyttet til investeringer i godt diversifiserte aksjefond.

AKSJERISIKO

Aksjerisiko er definert som risikoen for tap på grunn av ugunstige endringer i aksjekurser. Vi har vedtatte rammer for investeringer i aksjer og aksjerelaterte instrumenter. I all hovedsak er investeringene knyttet til godt diversifiserte norske aksjefond.

RENTERISIKO

Renterisiko er definert som risikoen for tap på grunn av en uventet endring i de generelle markedsrentene som vil kunne påføre oss

tap. Vi har som retningslinje at risikoen knyttet til ugunstige endringer i markedsrentene skal være lav.

Balansen i bankkonsernet består i det alt vesentlige av utlån til kunder, innskudd fra kunder, obligasjonsinnlån, innskudd i andre banker og investeringer i rentebærende alle så å si med flytende rente. Pr 31.12.2020 har 98,2 prosent (97,8 prosent pr. 31.12.2019) av aktivasiden renteregulering innenfor en tidshorisont på 3 måneder. På passivasiden utgjør tilsvarende 89,6 prosent (89,6 prosent). Basert på et parallelskift i rentekurven på 2 prosent er det beregnet et tapspotensial på ca. 11 millioner kroner (6,5 millioner kroner). Dette tilsvarer ca. 0,3 prosent av den ansvarlige kapitalen.

Verdien på investeringsporteføljen er også utsatt for risiko for økning i kredittspread. De styrevedtatte rammene setter betingelser til kvaliteten (rating) på de verdipapirer vi kan investere i, men som vi så i løpet av høsten 2008, og i enkelte perioder senere år, blant annet mars/april 2020, kan også verdipapirer utstedt av sikre, gode låntagere være utsatt for betydelig økning i kredittspreadene.

Med operasjonell risiko forstås risiko for tap som følge av utilstrekkelige rutiner eller systemer og menneskelig feil eller svikt.

Vi benytter basismetoden for beregning av kapitalkrav knyttet til operasjonell risiko.

Vi skal til enhver tid ha oversikt over den operasjonelle risikoen som er knyttet til virksomheten. Det er etablert et rammeverk for å identifisere, måle og vurdere operasjonell risiko. Vurdering skal minimum gjøres årlig i forbindelse med vår gjennomgang av samlet kapitalbehov i forhold til risikoprofil (ICAAP).

Etablert rammeverk inkluderer en strategi for styring av operasjonell risiko som dekker hele virksomheten og som omfatter:

- rammer og retningslinjer for styring av operasjonell risiko
- system for kontroller, registrering, rapportering og oppfølging
- vår forretningsmodell, virksomhetsområder og konkurranseforhold
- vår risikokultur

Rammeverket revideres jevnlig i lys av endrede rammebetingelser, makroøkonomiske utsikter, utviklingen innenfor strategiske satsningsområder, vår soliditet og økonomiske utvikling.

Vi har utarbeidet en egen risikoanalyse for den operasjonelle risikoen.

Operasjonell risiko er vidtfavnende og berører overordnet styring og kontroll innenfor flere ulike risikoområder. Risikovurderingen retter seg ikke mot et spesielt virksomhetsområde, men omfatter ulike kategorier av hendelser som kan påvirke flere enheter. Vi deler operasjonelle risikohendelser inn i ulike tapshendelseskategorier i samsvar med Finanstilsynets modul for operasjonell Risiko.

Vår virksomhet skal ha en sterk risikostyringskultur i hele organisasjonen fra ledergruppen og ned i den enkelte avdeling og seksjon. Ledelsen skal sørge for at retningslinjer, prosesser og systemer for styring av operasjonell risiko er effektivt implementert på alle beslutningsnivåer i organisasjonen. Vi skal ha en sunn organisasjonskultur hvor alle ansatte er kjent med våre etiske retningslinjer. Våre godtgjøringsordninger skal bidra til god styring og kontroll, motvirke uønsket høy risikotaking og bidra til å unngå interessekonflikter. Ledelsen i det enkelte selskap i konsernet skal sørge for en klar, effektiv og robust styringsstruktur med definerte, transparente og konsistente ansvarslinjer som er godkjent av styrene.

Ledelsen er ansvarlig for å implementere og vedlikeholde retningslinjer, prosesser og systemer for styring av operasjonell risiko i hele virksomheten i samsvar med styrets definerte risikotoleranse. Det skal foreligge tilstrekkelig uavhengighet og arbeidsdeling mellom enheter og personell med utøvende funksjoner og enheter og personell med ansvar for overvåking, rapportering og kontroll av operasjonell risiko.

Det er etablert uavhengige kontrollfunksjoner med ansvar for risikostyring, compliance og internrevisjon. Risikostyring og compliance rapporterer direkte til konsernsjef. Risikostyringsfunksjonen skal i tillegg kunne rapportere direkte til styret, jfr. egne instruksjoner for funksjonene.

Det arbeides kontinuerlig med opplæring og holdningsskapende arbeid innen sikkerhet, både blant ansatte og kunder. For de ansatte arrangeres et sikkerhetsseminar 1-2 ganger i året. Det er opprettet et tverrfaglig sikkerhetsforum som møtes månedlig og som arbeider med interne og eksterne sikkerhetshendelser, samt forebygging av slike hendelser. Sikkerhet er også et fast tema med alle leverandører med spørsmål om informasjon og forebyggende tiltak. Vi følger bransjestandarder og anbefalinger fra ulike sikkerhetsforum (for eksempel NorSIS, Nordisk Finans CERT og Nasjonal Sikkerhetsmyndighet) samt holder oss oppdatert via Finanstilsynets ROS analyse (Risiko og sårbarhetsanalyse).

Videre har vi etablert en prosess for å vurdere store operasjonelle og strategiske risikoer. Denne gjennomgangen danner også en del av grunnlaget for vurdering av kapitalbehov knyttet til operasjonell risiko.

Risikovurderingen gjennomføres ved at alle forretningsområder kartlegger de største risikoene innenfor sitt område. Videre aggregeres dette på selskapsnivå og på konsernnivå, og scores med hensyn på sannsynlighet for at en risiko oppstår og konsekvens hvis den oppstår.

Det har vært et betydelig fokus og gjennomført flere tiltak i 2019 og 2020 for å forebygge hvitvasking og terrorfinansiering. Konsernretningslinje for antihvitvask og terrorfinansiering og interne arbeidsrutiner i banken er revidert. Det er utarbeidet et eget årshjul for oppfølging av antihvitvask, og hvert enkelt konsernselskap har laget en plan for antihvitvask og terrorfinansiering. Landkreditt Bank anses å ha middels til høy risiko for hvitvasking basert på virksomhetens art og omfang. Landkreditt Boligkreditt anses å ha lav risiko for hvitvasking basert på virksomhetens art og omfang.

Det er satt av økte personalressurser for antihvitvask i banken i 2020 og 2021. Dette vil styrke den daglige oppfølgingen av transaksjonsovervåkingen og gjøre banken mindre sårbar for kriminell virksomhet.

Risikovurderinger og protokoll over behandlingsaktiviteter er sentrale dokumenter for å sikre etterlevelse av ny personvernforordning. Dokumentene vil være arbeidsdokumenter som fortløpende vil måtte kunne endres ved endringer i produkter, rutiner og systemer.

I forbindelse med Covid19-pandemien innførte vi fra mars 2020 hjemmekontorløsning for de fleste ansatte. Dette ble iverksatt som følge av råd fra sentrale myndigheter, for å ivareta de ansatte, samt redusere risiko for ytterligere smittespredning i samfunnet. Vi har fulgt situasjonen tett og etablerte tidlig beredskapsorganisasjonen for å håndtere situasjonen som oppstod. Det har ikke blitt avdekket vesentlige negative avvik som følge av situasjonen som oppsto relatert til operasjonelle hendelser. I en tidlig fase var det enkelte mindre utfordringer med oppkobling fra hjemmekontor for enkelte, men dette ble håndtert løpende.

Vi har gjennomført løpende risikovurderinger samt kartlegginger av hvordan de ansatte opplever situasjonen med hjemmekontor. Gjennom risikovurderingene er det ikke identifisert risikoer som vurderes uakseptable. Den operasjonelle risikoen vurderes likevel å være noe forhøyet. For å håndtere risikoen er det et forsterket fokus og oppfølging på tema relatert til sikkerhet, helse og effektivitet/samhandling. Spørreundersøkelser blant de ansatte viser at det er identifisert noen

forbedringsområder rundt tekniske løsninger samt sørge for en tilpasset arbeidsplass som følge av hjemmekontor, men at det overveiende fungerer godt å utføre arbeidet fra hjemmekontor. Situasjonen med hjemmekontor vil følges opp tett for å sikre at den operasjonelle risikoen holdes innenfor akseptable nivåer.

For å sikre seg at nytt regelverk blir fanget opp og implementert og gjeldende rutiner fulgt har vi en egen compliancerutine som blant annet

beskriver hvordan kontrollarbeidet skal gjennomføres og rapporteringsstrukturen. Det er opprettet et eget complianceutvalg som koordinerer oppfølgingen i første forsvarslinje.

14 LIKVIDITETSRISIKO

Med likviditetsrisiko forstås risiko for manglende likviditet til å kunne innfri forpliktelser ved forfall.

Likviditetsstrategien skal bidra til å sikre at aktivitetene innenfor likviditets- og finansieringsområdet er i tråd med de rammebetingelser og retningslinjer som følger den overordnede forretningsideen, strategiske planer og budsjetter, samt at aktivitetene er forsvarlige i forhold til soliditet og evne og vilje til å ta risiko. Videre skal likviditetsstrategien bidra til å sikre at vår håndtering av likviditetsrisiko skjer i samsvar med de krav som følger av lover og forskrifter.

Likviditetsstrategien skal sikre at alle selskaper i konsernet kan innfri sine forpliktelser etter hvert som de forfaller og at planlagt vekst kan finansieres til en fornuftig kostnad. Likviditetsstrategien omfatter alle selskaper i konsernet. Likviditetsrisiko er primært knyttet til aktivitetene i Landkreditt Bank og Landkreditt Boligkreditt. Landkreditt, Landkreditt Forsikring og Landkreditt Forvaltning driver ikke aktiviteter som medfører spesielle finansierings- eller refinansieringsbehov. Rammene for likviditetsrisiko fokuserer således hovedsakelig på behov og risiko knyttet til bank- og kredittforetaksvirksomhet.

Vår virksomhet skal ha en lav likviditetsrisiko.

Rammene for styring av likviditetsrisiko er satt i forhold til at vi til enhver tid skal ha likviditet både på meget kort, mellomlang og lang sikt til å møte våre forpliktelser. I det meget korte perspektivet stilles strengere krav til at likviditetsbeholdningen skal være tilgjengelig på kort varsel enn i et noe lengre perspektiv.

Styrets risikotoleranse tilsier at vi under tilnærmet normal drift skal kunne videreføre vår virksomhet i 6 måneder uten tilførsel av ny finansiering fra kapitalmarkedet. Reelt sett vil denne perioden være vesentlig lengre.

Liquidity Coverage Ratio for Landkreditt Bank konsern pr 31. desember 2020 utgjorde 391 prosent. Net stable Funding Ratio er på samme tidspunkt i Landkreditt Bank konsern beregnet til 153 prosent.

Innskuddsdekningen i Landkreditt Bank og konsern utgjorde 31. desember 2020 henholdsvis 86 prosent og 70 prosent. Refinansieringsevne under stress var vesentlig høyere enn 100 som følge av moderat overføring av boliglån til Landkreditt Boligkreditt samt meget lite obligasjonsgjeld med kort tid til forfall.

Vi har en konservativ holdning til likviditets- og refinansieringsrisi-

ko. Det medfører blant annet at det arbeides for å sikre:

- et tilfredsstillende prognosegrunnlag for likviditetsbehovet
- en høy innskuddsdekning
- en forsvarlig og hensiktsmessig spredning av forfall på innlån over tid
- etablering av en forsvarlig likviditetsmessig beredskap, inklusive forsvarlige reserver i form av tilgjengelig likviditet, trekkrettigheter og beredskapsplaner

Forfall på ulike løpetider på sertifikat- og obligasjonsinnlån fordeles for å sørge for å få en mest mulig jevn forfallstruktur over tid.

For å sikre stabil tilgang til langsiktig og gunstig finansiering arbeider vi aktivt med markeds- og investorpleie i fremmedkapitalmarkedet.

Vi skal ha en hensiktsmessig kommunikasjon med de finansielle markedene, der åpenhet og troverdighet vektlegges. Informasjon som vurderes som viktig og sensitiv vil først bli meddelt Oslo Børs og eventuelle andre regulerte markeder der selskapets instrumenter er notert.

Vi tilstreber en korrekt og velbalansert informasjonsflyt både skriftlig og muntlig. Ingen investorer skal forfordes.

Våre obligasjonsinnlån skal være notert på en regulert markeds plass, fortrinnsvis Oslo Børs ABM.

Vår likviditetssituasjon og finansieringsbehov skal overvåkes kontinuerlig på daglig basis.

Det foreligger prognoser for likviditetsbehovet. Utarbeidelsen av disse prognosene følger disse retningslinjene:

- Det foreligger en modell til bruk for utarbeidelse av prognosene
- Prognosene ajourføres daglig
- Prognosene dekke en periode fremover i tid
- Prognosene viser antatt fremtidig likviditetsbehov per dag
- Ved utarbeidelsen av prognosene skal alle vesentlige likviditetspåvirkende forhold tas hensyn til. Dette inkluderer som minimum: a) forventede bevegelser i utlån, b) forventede bevegelser i innskudd fra kunder, c) opplåning og forfall på finansiering, d) kjøp og salg av verdipapirer, e) forfall på egne driftskostnader, inklusive skatter og avgifter.

Det utarbeides regelmessig stresstester av likviditetssituasjonen.

Kostnadene knyttet til vår finansiering og likviditetsstyring skal fordeles mest mulig korrekt mellom de enkelte selskapene i kon-

sernet og forretningsområdene. Disse forholdene skal hensyntas ved resultatmålinger og prestasjonsevalueringer.

FORFALLSSTRUKTUR OBLIGASJONSINNÅN

Millioner kroner

VERDIPAPIRNR.	FRA DATO	TIL DATO	UTESTÅENDE 31.12.2020	EGENBEHOLD.	NETTO UTESTÅENDE 31.12.2020
NO0010764483	12.05.2016	12.02.2021	30	0	30
NO0010710825	21.05.2014	20.05.2021	19	0	19
NO0010767692	17.06.2016	17.09.2021	325	30	295
NO0010773781	12.09.2016	12.10.2021	500	120	380
NO0010797384	15.06.2017	15.02.2022	400	0	400
NO0010790835	07.04.2017	07.04.2022	400	0	400
NO0010805328	12.09.2017	12.09.2022	400	0	400
NO0010811367	24.11.2017	24.11.2022	500	0	500
NO0010831241	03.09.2018	03.03.2023	400	0	400
NO0010793581	22.05.2017	22.05.2023	500	0	500
NO0010822752	22.05.2018	22.08.2023	500	0	500
NO0010858681	20.06.2019	20.10.2023	500	0	500
NO0010830730	22.08.2018	22.11.2023	200	0	200
NO0010836091	15.11.2018	22.02.2024	500	0	500
NO0010850142	16.04.2019	16.04.2024	650	0	650
NO0010882020	13.05.2020	13.09.2024	750	0	750
NO0010860067	01.08.2019	24.02.2025	750	0	750
NO0010887136	03.07.2020	03.07.2025	300	0	300
NO0010890056	10.08.2020	10.09.2025	750	0	750
NO0010852064	15.05.2019	15.05.2026	350	0	350
Sum			8.724	150	8.574

Forfallstrukturen vil forandre seg i takt med opptak av nye obligasjonsinnlån i 2021 og senere.

Ingen obligasjonsinnlån er utstedt med innløsningsrett for långiver.

Vi er i hovedsak en nettbank som er åpen for alle privatmarkeds-kunder og enkelte nisjer innen næringslivsmarkedet. Dette innebærer blant annet at potensialet for å øke innskuddsdekningen er meget stort.

Geografisk fordeling innskuddskunder (eksklusive konsernselskaper) pr. 31.12.2020:

INNSKUDD FRA KUNDER

FYLKE	MILLIONER KRONER
Agder	412
Innlandet	1.947
Møre og Romsdal	507
Nordland	504
Oslo	2.719
Rogaland	1.050
Troms og Finnmark	555
Trøndelag	1.177
Vestfold og Telemark	1.644
Vestland	1.126
Viken	6.659
Utland	105
Sum	18.405

De største innskytere (anonymisert) målt i innskuddsvolum (eksklusive konsernselskaper) pr 31.12.2020:

10 STØRSTE INNSKYTERE:

MILLIONER KRONER	
1	50
2	47
3	43
4	40
5	36
6	24
7	22
8	20
9	20
10	20
Sum	322

I forhold til det samlede innskuddsvolum utgjør dette ca. 1,7 prosent. Vår likviditet vil således bli marginalt negativt påvirket av at større innskytere trekker ut sine innskudd. Store innskuddskunder har normalt betingelser for uttak som innebærer at innskuddet ikke kan ta tas ut med umiddelbar virkning. I de senere årene har vi valgt en prispolitikk som innebærer at vi ikke tiltrekker oss kunder med store innskuddsvolumer. Andelen store innskudd har således falt fra 8,2 prosent i 2011 til 1,7 prosent i 2020. Det er meget positivt at innskuddskonsentrasjonen er vesentlig redusert de senere årene gjennom en bevisst holdning til nettopp den store påvirkningen disse kundene kan ha på vår likviditet.

Beredskapsplanen knyttet til likviditet er behandlet som særskilt dokument på styremøter i de respektive selskapene og er gjenstand for årlig vurdering. Formålet med beredskapsplanen er å bidra til å sikre en effektiv og hensiktsmessig håndtering av likviditetsmessig utfordrende situasjoner på en slik måte at en ordinær driftssituasjon snarest mulig kan reetableres og til lavest mulig kostnad og skade. Konsernsjef eller visekonsernsjef har ansvaret for at beredskapsplanen iverksettes.

Følgende defineres som beredskapssituasjoner:

Situasjoner der vi vet eller har grunn til å forvente at styrets risikotoleranse på likviditetsområdet vil bli brutt som følge av:

- interne forhold
- forhold i markedet generelt
- forhold internt og i markedet generelt samtidig

Det er i gjenopprettingsplanen identifisert og kvantifisert 10 ulike tiltak dersom de formelle og/eller interne minimumsnivåene er i ferd med å kunne bli utfordret.

15 STRATEGISK OG FORRETNINGSMESSIG RISIKO

Strategisk risiko er definert som risikoen for svekket lønnsomhet på grunn av endringer i konkurranse, rammebetingelser, eksterne faktorer, og lignende. Forretningsmessig risiko er risikoen for manglende resultat basert på at forholdet mellom inntekter og kostnader over tid utvikler seg i feil retning.

Alle selskaper vil ha elementer av strategisk og forretningsmessig risiko. Konsekvensen kan være utslag på kapital/vekstmulighet eller lønnsomhet, eller en kombinasjon av disse. Ved negativ utvikling av lønnsomhet, over tid eller som følge av en uforutsett hendelse,

vil vi justere veksttakten slik at en forsvarlig kapitaldekning over minimumsnivået opprettholdes. Dette understøttes av stresstester som viser at vi, tross en eventuell uventet negativ utvikling, vil ha en forsvarlig egenkapital.

Det er ikke sannsynlig at alle risikoelementene inntreffer samtidig. Strategisk og forretningsmessig risiko dekkes derfor delvis opp gjennom kombinasjonen av de øvrige kapitalavsetningene i forbindelse med pilar 2-vurderingene.

Systemrisiko er definert som risiko for at hele det finansielle systemet eller et marked kolliderer. Det referer videre til risiko for kollaps i deler av systemet eller markedet slik at hele systemet eller markedet rammes.

Eksempler på slike hendelser som kan være relevante for oss er:

- Sterkt fallende boligpriser som innebærer at restrisikoen øker og/eller at banken (og boligkredittforetaket) ikke har nok sikkerhet i forhold til å tilfredsstille krav til sikkerhetsmasse
- Endrede politiske rammevilkår for norsk landbruk
- Fallende kredittverdighet i en annen bank som innebærer at innskuddskunder tar ut store beløp samtidig med at dette smitter til flere banker
- Store verdifall i verdipapirmarkedene
- Manglende tilgang til likviditet fordi innlånsmarkedene slutter å fungere
- En eller flere banker får likviditetsproblemer som medfører at interbankmarkedet slutter å fungere

Konsekvensene for oss av sterkt fallende boligpriser er omtalt i kapittelet om restrisiko. Videre er evnen til å overføre boliglån til Landkreditt Boligkreditt omtalt i kapittelet om pantsettelse av eiendeler. Et generelt boligprisfall på 20 prosent utløser en beregnet marginal endring i egenkapitalbehovet. Vi har et betydelig volum av boliglån som kvalifiserer for overføring til Landkreditt Boligkreditt slik at et stort verdifall kan håndteres.

Vi har en betydelig andel utlån til det norske landbruket. Et sterkt fallende boligmarked vil kunne påvirke våre landbrukskunder på den måten at innstramning i privatøkonomien medfører lavere forbruk av norske landbruksvarer. Statistikk utarbeidet av Statistisk sentralbyrå viser at ca. 11 prosent av disponibel inntekt går til matvarer og lignende. Andelen har vært stabil de siste 20 årene men falt betydelig i et historisk perspektiv. For 30 år siden utgjorde andelen ca. 20 prosent og for 40 år siden ca. 30 prosent. I europeisk sammenheng ligger nordmenn i den laveste enden av forbruksskalaen. En innstramning i privatøkonomien kan medføre lavere forbruk og dermed lavere inntekter for landbruket. Dog alle må ha mat, så det må rimeligvis kunne antas at en slik utvikling vil ha marginal betydning for norsk landbruk. En betydelig andel norske bønder har videre andre inntekter fra gårdsdriften og/eller deltids/heltidsjobber utenfor gården. Dette bidrar til å sikre bondens økonomi og således evnen til å betjene sin gjeld. En eventuell økning i arbeidsligheten som en smitteeffekt av sviktende forbruk vil også kunne påvirke deltidsbonden negativt. Et sterkt fallende boligmarked vil også påvirke verdiene av de fleste landbrukseiendommer i vår utlånsportefølje til norsk landbruk.

Norsk landbruk er gjennom sterke offentlige reguleringer i kombinasjon med økt internasjonal handel utsatt for politisk risiko. Dagens regjering har utfordret flere av de tradisjonelle bærebjelkene for norsk landbruk herunder markedsregulering, konsesjonsloven og bopliksbestemmelsene i odelsloven. Det har kun vært

politisk flertall for mindre endringer i Stortinget. Endringene og samfunnsutviklingen fører likevel til at andelen av store og utbygde landbrukseiendommer øker over tid. Større driftsenheter øker isolert sett risikoen i vår landbruksportefølje. Den andre effekten ville være økte eiendomsverdier. Vi vurderer at en slik endring ikke ville øke den totale risikoen i vår utlånsportefølje vesentlig.

I Globaliseringsmeldinga har også Regjeringen erkjent at norsk landbruk har et beskyttelsesbehov, men sier samtidig at landbruket skal avveies mot «generelle handelspolitiske interesser og offensive interesser på enkeltområder». Det er også «regjeringas syn at redusert tollvern ikke vil ha betydning for matproduksjon». En brå overgang med betydelige endringer i tollvernet ville skape utfordringer for norsk landbruk og deler av vår kundemasse ville få svekket betjeningsevne. Vi vurderer likevel ikke at en slik situasjon ville øke våre tap vesentlig da Landkreditt sin utlånsportefølje til landbruket er robust med 93 prosent av landbruksporteføljen belånt innenfor 80 prosent. Økt internasjonal usikkerhet og koronakrise løfter også frem betydningen av å ha nasjonal matproduksjon og beredskap. Dette mener vi vil bidra til å sikre fremtidige og nødvendige offentlige rammer for å drive landbruk og matproduksjon i hele Norge.

Konsekvenser av fallende kredittverdighet i en annen bank som utløser store innskuddsuttak kan påvirke Landkreditt Bank gjennom en smitteeffekt. Risiko knyttet til dette er omtalt i kapittelet om likviditetsrisiko. Landkreditt Bank benytter en modell for styring av risiko for uttak av innskudd som fortløpende innebærer at banken har god likviditet. Det er ingen grunn til å anta at en generell tillitssvikt overfor norske banker skal ramme Landkreditt Bank mer enn næringen generelt. Høsten 2008 var det noen gryende tegn til en generell tillitssvikt. For Landkreditt Bank innebar dette at vi fikk mange nye kunder som delte sine innskudd på flere banker basert på innskuddsgarantiordningen på 2 millioner kroner. I forbindelse med koronakrisen har vi ikke sett tilsvarende usikkerheter blant kundene med hensyn til banksporing. Innskuddsveksten i næringen generelt var meget god i 2020. Landkreditt Bank har fortsatt en beskjeden andel av det norske innskuddsmarkedet. Ved effektiv markedsføring og gode betingelser vil banken kunne unngå store negative konsekvenser.

Finanskrisens kanskje største betydning for det norske markedet var effekten knyttet til tilgangen på likviditet for de norske bankene. Det kom primært som en følge av at markedene utenfor Norge tørket inn. Det norske markedet ble sterkt påvirket gjennom en smitteeffekt delvis på grunn av at mange store norske banker finansierer en stor del av sin virksomhet i andre markeder enn det norske. I Norge ble likviditetsutfordringen løst gjennom bytteordningen i Norges Bank og stor aktivitet i bankenes boligkredittselskaper. Landkredittkonsernet finansierer virksomheten kun via det norske markedet. En fremtidig generell likviditetskrise vil fortsatt kunne løses gjennom overføring av boliglån til Landkreditt Boligkreditt. Potensiale knyttet til dette er omtalt i et senere kapittel. I 2021 har Landkreditt Bank kun et meget beskjedent refinansieringsbehov i obligasjonsmarkedet. Forfallsstrukturen i de etterfølgende årene er også strukturert slik at de ikke vil være store refinansieringsbehov på noe tidspunkt. I tillegg har Landkreditt

Bank til enhver tid en betydelig portefølje verdipapirer som er deponerbare i Norges Bank. Videre refinansieres store deler av obligasjonsgjelden i god tid før forfall. Konsernet synes derfor å være så godt rustet som praktisk mulig. Kravene i forbindelse med LCR har styrket både markedet og hver enkelte banks evne til å overleve en likviditetsmessig stresset situasjon.

Høsten 2008 viste at interbankmarkedet ikke alltid fungerer som forventet. På høyden av COVID-19-krisen i Norge var tegnene i markedet de samme. Dette skyldtes delvis at enkelte banker prio-

riterte egen likviditet fremfor å bidra til at markedet generelt fungerte. Vi styrer denne risikoen gjennom at det stilles krav (rating) til hvilke banker likviditeten kan plasseres i samt maksimalgrenser for beløp pr bank. Dersom disse midlene ikke er tilgjengelige vil våre reserver, i et kortsiktig perspektiv, primært bestå av verdipapirer som er deponerbare i Norges Bank. Opplåning i Landkreditt Boligkreditt inngår i et noe lengre perspektiv. Tilsvarende har Landkreditt få innskudd fra andre banker som kan trekkes ut på kort varsel.

17 RISIKO KNYTTET TIL PANTSETTELSE AV EIENDELER

Risikoeksponeringen knyttet til pantsettelse av våre eiendeler er i hovedsak knyttet til overføring av boliglån fra Landkreditt Bank til Landkreditt Boligkreditt samt anvendelse av låneadgangen i Norges Bank ved å deponere verdipapirer.

Pr 31.12.2020 har Landkreditt Bank netto overført 4.966 millioner kroner i boliglån til Landkreditt Boligkreditt. Dette utgjør 45 prosent (39 prosent pr 30.12.2019) av konsernets samlede boliglån til privatmarkedet. I henhold til de formelle krav kan boliglån sikret innenfor 75 prosent av forsvarlig verdigrunnlag overføres til et boligkredittforetak. Landkreditt Boligkreditt har en intern ramme på maksimalt 65 prosent av det forsvarlige verdigrunnlaget. Av de totale boliglån i konsernet er 94 prosent (94 prosent pr 30.12.2019) gitt til kunder som vurderes å representere en lav og lav/middels risiko. Vi har en noe lavere overføringsgrad enn de øvrige norske

bankene i gjennomsnitt. Utnyttelsen av dette potensialet vil i framtiden delvis være styrt av bankens ramme om at refinansieringsvne under stress minimum skal utgjøre 100. Som følge av at banken har en god forfallsstruktur på obligasjonsgjelden vil dette nøkkeltallet ligge vesentlig over 100 i overskuelig framtid. Den forholdsvis lave utnyttelsesgraden er et resultat av en bevisst holdning til konsernets samlede finansieringsrisiko.

Landkreditt Bank har til enhver tid en betydelig portefølje av verdipapirer som ved pantsettelse kan belånes i Norges Bank. Pr 31.12.2020 utgjorde denne lånekapasiteten 2.062 millioner kroner (1.814 millioner kroner pr 30.12.2019). Landkreditt Bank har aldri vært i en likviditetsmessig stresset situasjon som har medført at vi har måttet anvende denne kapasiteten. Som følge av innføringen av LCR vil Landkreditt Bank også i fremtiden måtte ha en betydelig portefølje verdipapirer som kan deponeres.

18 PENSJONSFORPLIKTELSER

Konsernet har både ytelsesordninger og innskuddsordninger.

En ytelsesordning gir en avtalt utbetaling fra bedriftens pensjonsordning ved opptjeningsalder, normalt 67 år. Pensjonen fra bedriftens pensjonsordning fastsettes ut i fra at summen av en antatt folketrygd og pensjon fra pensjonsordningen utgjør en avtalt prosentsats av sluttlønnen innenfor gitte grenser. Bedriften betaler den årlige premien til pensjonsordningen til et forsikringsselskap. Størrelsen på premien avhenger av antall ansatte, de ansattes tjenestetid, alder og lønnsnivå (inntil 12 G). Dette fører til at størrelsen på bedriftens innbetalinger varierer fra år til år. Ytelsen til den/de ansatte er livsvarig. Årlig alderspensjon fra ordningen utgjør differansen mellom ca. 66 prosent av pensjonsgrunnlaget og en antatt alderspensjon fra Folketrygden. For konsernsjef er det avtalt pensjon over drift. Pensjonsalder følger aldersgrensen i den kollektive ordningen med gjensidig mulighet for fratredelse fra 62 år. Avtalen sikrer en samlet pensjonsutbetaling på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Ytelsesordningen i Landkreditt Bank ble lukket pr 31. desember 2015. Ansatte under 52 år ble overført til en innskuddsordning med eventuell kompensasjon. Kompensasjonsbeløpet utbetales månedlig inntil ansettelsesforholdet opphører. 20 ansatte og 18 pensjonister har fortsatt ytelsespensjon. De øvrige selskapene i konsernet med egne ansatte har innskuddsordninger. Ved beregning av pensjonsforpliktelse knyttet til ytelsesordningen er det lagt til grunn oppregulering etter K2013.

I en innskuddsbasert pensjonsordning er bedriftens innbetaling til pensjonsordningen fastsatt som en prosentsats av den/de ansattes lønn. I motsetning til ytelsespensjon er nivået på en innskuddspensjon ved oppnådd pensjonsalder ikke fastsatt. Nivået på pensjonen vil avhenge av innbetalt beløp, avkastningen på kapitalen og hvor lang utbetalingstid (minimum 10 år) den ansatte velger. Kostnaden ved ordningen er derfor forutsigbar for bedriften. Ordningen er basert på lovens maksimalsatser og gir 7 prosent for lønn mellom 0 og 7,1 G og 25,1 prosent for lønn mellom 7,1 G og 12 G.

Alle selskapene i konsernet er med i en privat AFP-ordning. Denne ordningen er en tariffbasert pensjonsordning for ansatte i privat sektor. Ytelsen er livsvarig og kan tas ut fra fylte 62 år. Staten dekker 1/3 av kostnaden ved ordningen mens medlemsbedriftene dekker resterende 2/3. Ordningen bygger på et kvalifikasjonssystem for de ansatte. Premien som medlemsbedriftene betaler til ordningen fastsettes slik at den er tilstrekkelig til å dekke løpende utgifter til pensjon og dessuten gi grunnlag for opplegg av et pensjonsfond. Fondet skal gi tilstrekkelig sikkerhet for dekning av forventede fremtidige forpliktelser. Styret i fellesordningen avgjør hvert år hva premien skal være påfølgende år. Årlig premie har økt fra 1,75 prosent i 2012 til 2,5 prosent i 2020. AFP-ordningen regnskapsføres foreløpig som en innskuddsordning.

19 RISIKO KNYTTET TIL UFORSVARIG GJELDSOPPBYGGING

Det formelle kravet til uvektet kjernekapitalandel ble innført 30. juni 2017. Det formelle minstekravet består av et minstekrav på 3 prosent og bufferkrav på 2 prosent. Systemviktige banker har et tilleggskrav på 1 prosent ut over dette. Landkreditts interne krav utgjør 6 prosent.

	LANDKREDITT KONERN	LANDKREDITT BANK KONERN
Obligasjoner med fortrinnsrett	1.537	1.537
Engasjementer med stater og sentralbanker	71	71
Engasjementer med institusjoner	1.175	1.151
Utlån til kunder	26.481	26.481
Øvrige engasjementer	1.348	1.182
Poster utenom balansen	1.752	1.752
Sum	32.364	32.173
Kjernekapital	3.251	2.904
Uvektet kjernekapitalandel	10,05	9,03

Beregningen viser at vi med god margin tilfredsstiller minimumskravene.

20 EIERRISIKO

Landkredit SA er eksponert for eierrisiko som følge eierposten i Landkredit Forsikring. Landkredit Forsikring ble etablert i 2001. De første årene var personforsikring til eierne selskapets primære forretningsområde. I dag er selskapets viktigste vekstområde å tilby skreddersydde forsikringsløsninger til norske bønder til konkurransedyktige vilkår. I tillegg tilbyr Landkredit Forsikring skade-forsikring til privatpersoner og utvalgte bedrifter. Det var store

endringer i eiersitsen i 2018 som følge av at Landkredit SA kjøpte ut de fleste øvrige eierne. Fra 1. juni 2018 ble således selskapet et datterselskap av Landkredit SA.

Utviklingen i sentrale nøkkeltall i Landkredit Forsikring er som følger:

MILL. KR.	2020	2019	2018
Resultat før skattekostnad	-18,8	40,2	-19,8
Resultat av teknisk regnskap	-18,2	4,1	-26,4
Resultat av ikke-teknisk regnskap	-0,6	36,1	6,6
Forfalte bruttopremier	740,8	614,1	558,0
Premieinntekt for egen regning	300,4	250,6	248,5
Erstatningskostnader brutto	582,7	434,6	553,2
Erstatningskostnader for egen regning	257,5	194,2	214,5
Forsikringselaterte kostnader for egen regning	67,5	58,6	66,0
Provisjonsinntekter	72,1	66,4	53,1
Sum egenkapital	279,9	295,2	261,0
Sum eiendeler	1.440,5	1.374,9	1.309,5

PROSENT	2020	2019	2018
Skadeprosent brutto	83,4	75,7	102,8
Skadeprosent for egen regning	85,7	77,5	86,3
Kostnadsprosent brutto	20,0	21,8	22,1
Kostnadsprosent for egen regning	22,5	23,4	26,6
Combined brutto	103,4	97,4	124,9
Combined for egen regning	108,2	100,9	112,9
Solvenskapitaldekning	162,7	200,4	163,9

Landkreditt Forsikring er primært eksponert for forsikringsrisiko og markedsrisiko. I selskapets ORSA pr 31. desember 2020 er videre operasjonell risiko, motpartsrisiko, strategisk risiko og omdømmerisiko også vurdert.

Forsikringsrisiko reflekterer risikoen knyttet til at premieinnbetaling og forsikringsreserver ikke er tilstrekkelig til å dekke skadene som oppstår, inklusive medfølgende kostnader. Innbetalingene og reservene skal inkludere risiko for katastrofehendelser, avgangsrisiko, konsentrasjonsrisiko og planer for vekst.

Landkreditt Forsikring benytter standardmodellen for beregning av kapitalkrav. Modellen anvender opptjent premie og erstatningsavsetning for egen regning som volummål for eksponering i hver bransje.

Pr 31. desember 2020 hadde selskapet forsikringsavtaler innen person-, ting og privatforsikring. Personforsikring omfatter yrkesskade, gruppeliv, uførekapital, kollektiv ulykkesforsikring samt reiseforsikring. I 2017 ble det inngått avtale om overtagelse av Norges Bondelags persondekninger.

Pilar 1-kravet utgjør 152,9 millioner kroner, økt fra 146 millioner kroner fra året før. I tillegg kommer et beskjedent Pilar 2-tillegg. Tilgjengelig kapital utgjør 249 millioner kroner. Dette gir en kapitaldekning på 163 prosent pr. utgangen av 2020. Selskapet har således en tilfredsstillende kapitalisering målt mot interne og eksterne krav.

21 SAMFUNNSANSVAR OG BÆREKRAFT

Landkreditt er et samvirkeforetak av låntakere med pant i landbrukseiendom eller driftskreditt. Vi har i over 100 år bidratt til å bedre økonomien til medlemmene og kundene gjennom å tilby gode produkter og tjenester innen bank og finans. Med vår virksomhet bidrar vi til å finansiere og forsikre et aktivt landbruk over hele landet.

Undersøkelser viser at forbrukerne foretrekker å kjøpe mat som er produsert i Norge og som er trygg, har høy kvalitet og hvor god dyrehelse og dyrevelferd ligger til grunn i produksjonen. Vi er stolte av å kunne bidra til å opprettholde selvforsyning av matproduksjon i hele landet vårt, samt å bidra til en bærekraftig utvikling i norsk landbruk.

I 2020 ble det utarbeidet en bærekraftstrategi for konsernet som er forankret i toppledelsen og styrene. I 2021 er fokus på å forankre strategien hos medarbeiderne. Bærekraft skal gjennomsyre hele konsernet og er en av ni fokusområder i Landkreditts strategiplan.

Våre eiere er norske bønder, og hver fjerde norske bonde er kunde hos oss. Landkreditt skal bidra til at god, kortreist, sunn og trygg mat havner på bordet i alle norske hjem. I tillegg er vi opptatt av god dyrehelse, familielandbruk over hele landet og at dyktige bønder får realisert sine planer. Gjennom vår virksomhet er vi blant annet med på å legge til rette for at det norske landbruket skal kunne gjøre de omlegginger som er nødvendig for å kunne drive

mer bærekraftig. Vi vil derfor ha fokus fremover på å utvikle produkter, tjenester og løsninger som bidrar til det grønne skiftet i landbruket.

Som en sentral leverandør til landbruket er det viktig for Landkreditt at landbruket når målene i landbrukets klimaplan, der landbruket skal redusere utslipp med 5 millioner tonn CO2 ekvivalenter innen 2030. Landkreditt har derfor satt seg som mål å bidra til en mer bærekraftig matproduksjon gjennom å levere verdikjende verktøy som setter landbruket i stand til å realisere bærekraft mot 2030 på en lønnsom måte.

Det pågår et arbeid med å konkretisere og iverksette tiltak med bakgrunn i den reviderte bærekraftstrategien samt finne relevante måleparametre for dette arbeidet.

Vi har valgt å fokusere på 6 av FNs 17 bærekraftsmål. Dette er de 6 målene hvor vi ser at vår virksomhet kan ha en særlig påvirkning.

Vi skal utvikle produkter og tjenester som bidrar til at våre kunder tar bærekraftige valg. I 2020 lanserte vi grønt boliglån. Det planlegges med å lansere grønt landbrukslån som gir bedre vilkår til bærekraftige initiativ i landbruket. Vi vil sette krav om gjennomføring av e-læringskurs om klimapåvirkning på gården for å bidra til at bøndene tar i bruk klimakalkulatoren som er lansert av Landbrukets klimaselskap.

I 2021 har vi videre fokus på å tilfredsstille krav til bærekraft i våre verdipapirfond for å oppfylle kravene til Offentliggjøringsforordningen og FNs prinsipper for bærekraftige investeringer.

Vi har en ambisjon for 2021 om å signere FNs prinsipper for bærekraftig bankdrift og FNs global compact.

Landkreditt er en del av interesseorganisasjonen Norsk Landbrukssamvirke, som består av 17 bondeideide samvirkebedrifter i landbruket. Vi samarbeider med flere av de andre samvirkene for å støtte opp om FNs bærekraftsmål, her kan vi blant annet nevne at vi tilbyr spesielt gunstige produkter til medlemmer av Norges Bondelag.

22 KAPITALBEHOVSVURDERING

Basert på gjennomgang og vurderinger av de ulike risikoområdene gjennomføres det to ulike scenariosimuleringer. Den første baserer seg på kapitalbehovet ved gjennomføring av langtidsplanen og den andre på stresstesting særlig med hensyn til kredittrisiko og markedsrisiko. Begge simuleringer viser at vi har tilstrekkelig med egenkapital og handlingsrom til å gjennomføre langtidsplanen eller iverksette tiltak dersom en uventet situasjon skulle oppstå.

Kapitalbehovet vårt pr 31.12.2020 fordeler seg som følger:

Kredittrisiko	84 %
Markedsrisiko	4 %
Eierisiko	5 %
Operasjonell risiko	4 %
Likviditetsrisiko	2 %
Strategisk og forretningsmessig risiko	1 %
Sum	100 %

